

Załącznik nr 3 do wniosku z dnia **10.02.2014**
o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego

Autoreferat

1. Imię i nazwisko: Krzysztof Gwosdz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

W 1999 r. otrzymałem tytuł magistra geografii w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W 2000 r. ukończyłem studia licencjackie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, kierunek: Administracja Samorządowa.

W 2003 r. otrzymałem tytuł doktora Nauk o Ziemi w zakresie Geografii. Tytuł rozprawy: „Hierarchia i funkcje miejscowości konurbacji górnośląskiej jako wynik zależności od ścieżek rozwojowych”.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.

Od lutego 2004 r. jestem zatrudniony na Uniwersytecie Jagiellońskim w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej, początkowo na stanowisku asystenta, a od 21 II 2005 na stanowisku adiunkta.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa),

Krzysztof Gwosdz, „Pomiędzy starą a nową ścieżką rozwojową. Mechanizmy ewolucji struktury gospodarczej i przestrzennej regionu tradycyjnego przemysłu na przykładzie konurbacji katowickiej po 1989 roku”, 2014, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

b) omówienie celu naukowego pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Głównym celem pracy jest określenie prawidłowości ewolucji struktury gospodarczej w złożonym układzie osadniczym konurbacji górniczo-przemysłowej, w tym charakterystyka głównych mechanizmów i kierunków przemian gospodarczych konurbacji oraz zbadanie związku między przemianami jej struktury gospodarczej a zmianą organizacji przestrzennej. Cel ten wpisuje się w jedną z kluczowych debat współczesnej geografii ekonomicznej

dotyczącej określenia roli historycznie ukształtowanych struktur lokalnych i regionalnych w procesie zmian gospodarczych, w szczególności oddziaływania istniejących cech gospodarczych, społecznych i przestrzennych na kreowanie nowych trajektorii rozwojowych. Martin i Sunley (2006) przekonują, że to, jak gospodarka lokalna i regionalna ewoluują w czasie i czy ewolucja ta wykazuje zależność od ścieżki (*path dependence*), jest bardzo ważnym, ale empirycznie i teoretycznie słabo poznanym obszarem badawczym w geografii ekonomicznej.

Pytanie o naturę i mechanizmy rozwoju lokalnego i regionalnego jest szczególnie istotne w regionach opierających się na tradycyjnym przemyśle, do którego możemy zaliczyć branże będące głównymi nośnikami innowacji w pierwszych trzech długich falach Kondratiewa. Podlegające dezindustrializacji regiony i miasta przemysłowe zmuszone są do poszukiwania nowych dróg rozwoju, a jednocześnie ich cechy uformowane w epoce industrializacji ograniczają możliwości zmian. Prawidłowości przemian gospodarczych i przestrzennych regionu tradycyjnego przemysłu w punkcie zwrotnym jego rozwoju (wchodzenia w fazę postindustrialną) analizuję na przykładzie konurbacji katowickiej. Jest ona sztandarowym w Polsce przykładem zmian strukturalnych dotyczących region tradycyjnego przemysłu, będąc jednocześnie najbardziej złożonym systemem osadniczym na terenie kraju. Badanie prawidłowości rozwoju konurbacji katowickiej zaliczanej do jednego z dwóch obszarów problemowych o znaczeniu ogólnokrajowym ze względu na „problemy środowiskowe, społeczne i ekonomiczne (*Identyfikacja i delimitacja* 2009) ma zarazem ważny aspekt praktyczny, dostarczając decydentom istotnej wiedzy poprzez zrozumienie procesów, którym owa struktura podlega.

Prawidłowości oraz mechanizmy kształtowania się i zmiany struktury gospodarczej i przestrzennej konurbacji przemysłowej interpretuję w pracy w świetle modelu rozwoju „zależnego od ścieżki”. Model ten opracowałem, integrując zmodyfikowany ogólny model rozwoju gospodarki lokalnej i regionalnej Martina (2010) z genetyczno-funkcjonalną koncepcją Suliborskiego (2001) przy uwzględnieniu koncepcji genotypu funkcjonalnego (Krzysztofik 2003, Krzysztofik 2012). Ujęcie to pozwoliło powiązać wywodzącą się z ekonomii ewolucyjnej koncepcję zależności od ścieżki¹ z ujęciami funkcjonalistycznymi, a przede wszystkim z oryginalną koncepcją Suliborskiego (2001). W sensie teoretycznym ujęcie takie pozwala także na przezwycięzenie dwóch słabości, które – jak wskazują Sydow,

¹ Typ rozwoju, którego główną cechą jest nieergodyczność, tzn. że kierunek ewolucji jest kształtowany przez wcześniejsze jej fazy, czyli dotychczasową historię (David 2000; Martin i Sunley 2006).

Lerch i Staber (2010) oraz Henning, Stam i Wenting (2013) – są powszechne w przypadku prac odwołujących się do koncepcji zależności od ścieżki: braku precyzyjnego zdefiniowania tego pojęcia oraz pominięcia ilościowego wymiaru oddziaływania procesu rozwoju zależnego od ścieżki.

Operacjonalizacja celu badawczego i stworzonego modelu interpretacyjnego wymagała pozyskania różnorodnych i pełnych danych źródłowych. Praca miała bowiem przewyciężyć jedną ze słabości dotychczasowych analiz, które wobec braku wielu danych zbieranych i udostępnianych przez polską służbę statystyczną opierają się na informacjach przybliżonych lub niepełnych (np. w zakresie dotyczącym liczby pracujących), co istotnie utrudnia interpretację aktualnego stanu i zmian struktur gospodarczych miast w Polsce. Podstawą wnioskowania są w pracy obszerne bazy danych m.in. podmiotów gospodarczych skonstruowane w oparciu o zasadę możliwie najbardziej zdezagregowanego poziomu branżowego (typu działalności), zaawansowania technologicznego i miejsca prowadzenia działalności. Były one punktem wyjścia do dalszych analiz, a w szczególności próby wyjaśnienia zróżnicowanego tempa powstawania nowych działalności w przestrzeni konurbacji, co uzyskano, odnosząc te dane do podstawowych cech i wskaźników społeczno-gospodarczych poszczególnych miast, za pomocą analizy statystycznej, m.in. metodą regresji wielokrotnej. Analizując struktury funkcjonalne miast według liczby pracujących, dokonano oszacowania całkowitej liczby pracujących (łącznie z mikrofirmami) według własnej metody opracowanej w 2010 r. (Gwosdz i in. 2010).

Wyniki pracy dowodzą słuszności jednej z głównych tez podejścia ewolucyjnego w geografii ekonomicznej: istnienia specyficznych trajektorii lokalnych i regionalnych, które rozwijają się w sposób zależny od ścieżki. Na proces przebiegu kreatywnej destrukcji wpływają bowiem w sposób istotny struktury gospodarcze, społeczne i przestrzenne wykształcone w toku dotychczasowego rozwoju. Prawidłowość ta widoczna jest zarówno w zakresie tendencji zmian bazy ekonomicznej miast konurbacji, uwarunkowaniach powstawania nowych działalności gospodarczych (w tym przemysłu wysokiej techniki i usług wiedzochłonnych), jak i dynamice małej i średniej przedsiębiorczości.

Analizowany w pracy przypadek konurbacji katowickiej pokazuje, że tworzenie nowych podstaw rozwoju gospodarczego regionu tradycyjnego przemysłu może opierać się na gałęziach gospodarki o różnym poziomie zaawansowania technologicznego. Największe znaczenie – mierzone tak bezwzględnie, jak i względnie wskaźnikami – miały na terenie badanego obszaru w latach 1990. i 2000. gałęzie przemysłu średnio-niskiej i średnio-wysokiej techniki oraz usługi zaliczane do tych „w mniejszym stopniu opartych na wiedzy”.

Równocześnie zachodził proces systematycznej poprawy technologicznej struktury gospodarki konurbacji objawiający się w szczególności dynamicznym wzrostem gałęzi przemysłu średnio-wysokiej techniki. Ewolucja ta zachodziła zarówno w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw o kapitale rodzimym, jak i wśród dużych firm zakładanych na terenie konurbacji przez inwestorów zewnętrznych, głównie zagranicznych.

Stwierdzone prawidłowości tworzenia nowej ścieżki rozwoju regionu tradycyjnego przemysłu potwierdzają konkluzję Cooke'a (2003 : 2), który – podsumowując kierunek zmian strukturalnych przebiegających na obszarach tradycyjnego przemysłu w dojrzałych gospodarkach krajów Europy Zachodniej i Północnej – stwierdził, że „najbardziej intrygująca w kontekście teorii regionalnego rozwoju ekonomicznego jest obserwacja, która może być wyciągnięta na podstawie doświadczeń każdego z badanych studiów przypadku, że odnowa regionów ciężkiego przemysłu (*heavy-industry regions*) odbywa się poprzez ewolucję w kierunku gałęzi przemysłu elektromaszynowego (*engineering industry*) wymagających wyższych kwalifikacji i generujących większą wartość dodaną, a nie poprzez «zabił skok» w kierunku zupełnie nowych gałęzi, np. przemysłu wysokich technologii”.

Ta intrygująca zdaniem Cooke'a (2003) prawidłowość została wyjaśniona w pracy poprzez określenie dwóch głównych mechanizmów odpowiadających za ewolucję struktury gospodarek lokalnych w regionie tradycyjnego przemysłu – dywersyfikacji gospodarki w kierunku branż pokrewnych technologicznie oraz aktywności inwestorów zewnętrznych. Pokrewieństwo branżowe ma szczególne znaczenie dla małych i średnich firm, co wyraża się w dużym odsetku dynamicznych przedsiębiorstw przemysłowych działających w branżach takich jak produkcja wyrobów z metali oraz produkcja maszyn i urządzeń, a więc gałęziach nawiązujących technologicznie do wiodącego w przeszłości na terenie konurbacji kompleksu przemysłu hutniczego. Specyfika inwestycji zewnętrznych (przeważająca ilość inwestycji w gałęzie średnio-wysokiej techniki –w dużej mierze w przemysł samochodowy) również nawiązuje częściowo do wcześniej wykształconych kompetencji technicznych i organizacji pracy w regionie tradycyjnego przemysłu.

Silne przestrzenne zróżnicowanie gałęzi klasyfikowanych jako wiedzochłonne wskazuje na słuszność koncepcji teoretycznych podkreślających, że koniecznym warunkiem ich rozwoju jest zaistnienie „umożliwiającego środowiska” (*enabling environment*) w postaci niezbędnego wyposażenia społecznego i instytucjonalnego, którego ogólnie w okręgu tradycyjnego przemysłu brakuje. Stwierdzono, że tam, gdzie takie sprzyjające innowacjom środowisko zdołało się w konurbacji katowickiej wykształcić (np. w Gliwicach), przemysł wysokiej techniki i usługi oparte na wiedzy rozwijają się dosyć dynamicznie. Ponadto

szybszy rozwój działalności wysokich technologii ma miejsce w tych ośrodkach miejskich, w których w okresie realnego socjalizmu zostały zlokalizowane duże firmy – jak na ówczesne standardy – zaawansowane technologicznie, a w każdym razie wymagające znacznie wyższych kwalifikacji niż branże górnicza i hutnicza. Domknięte lokalnie procesy *spin-offs* są głównym mechanizmem tłumaczącym ten fenomen. Ponadto specyfika branżowa przemysłu high-tech w konurbacji nawiązuje wyraźnie do wykształconych cech i kompetencji regionalnej gospodarki – obecności silnego sektora przemysłowego oraz usług ochrony zdrowia.

Dokonana analiza dynamiki wzrostu sektora egzogenicznego w miastach konurbacji katowickiej wskazuje na słuszność hipotezy paralelnej (Bade 1994, 1998), według której istnieje silna korelacja pomiędzy wzrostem w przemyśle przetwórczym a wzrostem miejsc pracy w usługach dla przedsiębiorstw. Tym samym proces tercjalizacji gospodarki konurbacji, szczególnie w latach 2000., nie może być rozpatrywany oddzielnie, a już w żadnym wypadku nie w opozycji do procesu reindustrializacji. Prawidłowość ta sprawdza się tak na poziomie lokalnym (poszczególnych miast konurbacji), jak i w skali całej konurbacji. Słuszność tej hipotezy potwierdzają również zachowania inwestorów zagranicznych w zakresie wzrostu kompetencji pozaprodukcyjnych oddziałów zlokalizowanych w konurbacji.

Zaprezentowane w niniejszej pracy mechanizmy ewolucji gospodarki w regionie tradycyjnego przemysłu wskazują, że sugerowana przez niektórych autorów (np. Ietri i Rota 2007) „droga na skróty” od starych struktur i kompetencji do nowych jest często iluzją. Jeśli proces ten ma przebiegać w sposób spontaniczny (niekierowany), to niezbędne jest sprzyjające kreatywnej destrukcji i eksperymentowaniu środowisko (*milieu*). Wykształcenie takich cech w regionie tradycyjnego przemysłu jest jednak procesem czasochłonnym, liczonym raczej w skali dziesiątków lat. Największą przeszkodą w takiej perspektywie jest utrata kapitału ludzkiego na skutek selektywnych migracji oraz utrzymującego się regresu gospodarczego przy braku zmiany strukturalnej lub nieudolnym zarządzaniu taką zmianą przez instytucje publiczne. Taka sytuacja ma swe źródło w słabości instytucjonalnej samego regionu i jego otoczenia (kontekstu krajowego) lub mentalności decydentów.

Dowiedziano, że pozytywne procesy zmian gospodarczych są selektywne w przestrzeni konurbacji, a silne zróżnicowanie trajektorii rozwoju lokalnego poszczególnych miast konurbacji po 1989 r. jest jednym z podstawowych wyzwań dla przyszłości tej struktury. Na najbardziej ogólnym poziomie dysproporcje te wynikają ze zróżnicowanego przestrzennie i czasowo tempa redukcji miejsc pracy w tradycyjnych działalnościach przemysłowych (przede wszystkim w górnictwie węgla kamiennego, hutnictwie żelaza i metali kolorowych) oraz

zróznicowanego przestrzennie i czasowo tempa powstawania nowych, dynamicznych działalności gospodarczych. To ostatnie związane było z wewnątrzkonurbacyjnym zróznicowaniem czynników rozwojowych o charakterze endogenicznym. W pracy udowodniono tezę, że w punkcie zwrotnym rozwoju (rozumianym za A. Kuklińskim (2008) jako głęboka i szybka zmiana struktur i sił rozwoju) nabierają znaczenia „ukryte” zróznicowania wewnątrz regionu tradycyjnego przemysłu będące m.in. wynikiem oddziaływania genotypu funkcjonalnego poszczególnych miast. Zróznicowania te obejmują cechy gospodarcze, społeczne, przestrzenne i środowiskowe. Stąd w układach konurbacyjnych w toku ich rozwoju można wyróżnić zarówno pozytywne, jak i negatywne cykle rozwojowe.

Stwierdzono, że dla zdolności do odnowy gospodarek lokalnych, które przeszły proces destrukcji dotychczasowej ścieżki rozwojowej, wiodące znaczenie mają dwie grupy czynników. Pierwszą są ukształtowane w toku dotychczasowego rozwoju struktury gospodarcze i społeczne, w tym kwalifikacje, kompetencje i aspiracje mieszkańców. Główną rolę w tym względzie odgrywają postawy przedsiębiorczości, poziom wykształcenia oraz wyspecjalizowane, zlokalizowane zdolności, które mogą znaleźć zastosowanie w nowoczesnych gałęziach przemysłu i usług – wreszcie lokalne przywództwo. Drugą główną grupą czynników to relacje przestrzenne. Obejmują one rolę miasta jako węzła aktywności w systemie osadniczym, jego lokalizację pod względem dostępności zewnętrznej i wewnętrznej (w ramach konurbacji), dostępność terenów pod inwestycje gospodarcze i mieszkaniowe, organizację przestrzenną danego miasta, sprzyjającą lub ograniczającą możliwości rozwoju nowych działalności gospodarczych.

Przeprowadzona w niniejszej pracy analiza trajektorii rozwojowych miast w konurbacji tradycyjnego przemysłu wskazuje, że regres krótko- lub średnioterminowy jest wprawdzie częstym doświadczeniem ośrodków podlegających dezindustrializacji, lecz dotyczy tylko tych miast, które w toku dotychczasowego rozwoju zostały silnie zdominowane przez branżę tradycyjnego przemysłu, tzn. cechuje je zastoju (negative lock-in) proces zależności od ścieżki. Kryzys dominującej w mieście branży oznacza wówczas nieunikniony – przynajmniej w krótkim okresie – regres miasta. W tych miastach przemysłowych, w których doszło do załamania ich tradycyjnej bazy ekonomicznej, obserwujemy swoisty, negatywny z punktu widzenia ich rozwoju mechanizm – historycznie wykształcona niska przedsiębiorczość (kultura zależności) utrudnia powstanie dużej liczby dynamicznych małych i średnich przedsiębiorstw. W efekcie czego w momencie destrukcji dotychczasowej ścieżki rozwoju następuje faza kryzysu, gdyż lokalna gospodarka nie ma endogenicznej możliwości

zamortyzowania go. Równocześnie trudna lokalna sytuacja gospodarcza ogranicza w tych ośrodkach rozwój dynamicznych małych i średnich przedsiębiorstw, co mogłoby wykreować nową, endogeniczną trajektorię rozwoju. Mechanizm ten jest jedną z podstawowych przyczyn długoterminowego słabego rozwoju ekonomicznego starych regionów przemysłowych w porównaniu z bardziej zdywersyfikowanymi obszarami metropolitalnymi.

Miasta przemysłowe o bardziej zdywersyfikowanej strukturze lokalnej gospodarki mogą przechodzić restrukturyzację bez fazy regresu, nawet gdy tradycyjne sektory były istotnym składnikiem bazy ekonomicznej. Na zespół warunków, które umożliwiają odnowę lokalnej gospodarki poprzez nowe działalności gospodarcze, wpływają w ich przypadku: dywersyfikacja lokalnej gospodarki, korzyści aglomeracji wynikające m.in. z bezwzględnej wielkości miasta, węzłowe położenie w sieci powiązań infrastrukturalnych i instytucjonalnych oraz jakość kapitału ludzkiego.

Zmiana strukturalna w okręgu tradycyjnego przemysłu oznacza zarazem nowy kontekst kształtowania się relacji pomiędzy poszczególnymi jednostkami osadniczymi wchodzącymi w jego skład. Szybkie i głębokie zmiany w bazie ekonomicznej zostają odzwierciedlone w organizacji przestrzennej konurbacji przemysłowej, jako że zasadniczo zmieniają uwarunkowania funkcjonowania poszczególnych miast. Określenie prawidłowości zmian organizacji przestrzennej konurbacji w punkcie zwrotnym jej rozwoju było jednym z istotnych zagadnień podejmowanych w pracy.

Dowiedziano, że jednym z podstawowych procesów wywołanych przez zmianę strukturalną jest przyspieszenie integracji funkcjonalnej wewnątrz konurbacji. Dla funkcjonowania całej konurbacji i jej poszczególnych ośrodków ważne jest przede wszystkim to, czy rosnąca współzależność między miastami prowadzi do wykształcenia się struktury o charakterze hierarchicznym, czy też o charakterze policentrycznym (w sensie funkcjonalnym, nie morfologicznym), oraz to, w jakim stopniu sukces jednego miasta zostaje osiągnięty kosztem innych, w szczególności miast sąsiednich, a w jakim wytwarza on korzyści w swoim otoczeniu.

Odwołując się do typów historycznych aglomeracji zaproponowanych przez Phelps'a i Ozawę (2003), dowiedziano, że współczesna organizacja przestrzenno-funkcjonalna konurbacji odpowiada raczej typowi późnoindustrialnemu opisanemu przez Scotta (1982) niż postindustrialnemu *à la* Hall (1997). Wyrazem tego jest ciągle wysoki udział działalności przemysłowej w bazie ekonomicznej przy jednoczesnym silnym podziale pracy między usługowe centrum aglomeracji a pozostałe ośrodki, głównie o charakterze przemysłowym i przemysłowo-usługowym. Po drugie – w przeciwieństwie do formy aglomeracji

postindustrialnej w konurbacji katowickiej w ciągu ostatnich dwóch dekad dochodziło do wzmocnienia usługowego rdzenia aglomeracji bez oznak selektywnej dekoncentracji działalności usługowych poza strefą rdzeniową.

Udowodniono w pracy, że punkt zwrotny zmieniający ścieżkę rozwoju całej konurbacji – czyli jej przejście z fazy wzrostu w fazę stagnacji lub regresu w rozdrobnionym systemie zarządzania i w warunkach neoliberalnego modelu rozwoju (tak jak to ma miejsce w przypadku konurbacji katowickiej po 1989 r.) – będzie prowadził do polaryzacji rozwoju lokalnego poszczególnych ośrodków miejskich konurbacji. W tym względzie analizowane studium przypadku nieźle wpisuje się w opisywany przez Grochowskiego (2011) model relacji o charakterze zależności hierarchicznej. Katowice, jako ośrodek dominujący, systematycznie przejmują dynamiczne funkcje usługowe o charakterze ponadlokalnym, a procesy rozwoju lokalnego prowadzą do dywergencji, co najlepiej uwidacznia się w przypadku sytuacji budżetowej poszczególnych miast. W tym świetle obecny model zarządzania procesami rozwoju na terenie konurbacji (fragmentacja kompetencji decyzyjnych i zasobów) jest niekorzystny dla rozwoju całej aglomeracji. Procesy konkurencji bez koordynacji w istotnych sferach rozwoju gospodarczego i przestrzennego będą bowiem prowadziły do dalszej dywergencji przy utrzymywaniu się niekorzystnych procesów w części miast konurbacji.

Literatura cytowana w punkcie 4 autoreferatu:

- Bade F. J., 1994, *Regionale Beschäftigungsprognose 2000*, Dortmunder Beiträge zur Raumplanung, Dortmund, 68.
- Bade F. J., 1998, *Perspektiven der Beschäftigung im Dienstleistungssektor*, Institut für Raumplanung Fakultät Raumplanung, Universität Dortmund, Arbeitspapier, 161.
- Cooke P., 2003, *Introduction*, [w:] P. Cooke (red.), *The Raise of the Rustbelt*, Routledge, London–New York, 1–19.
- David P. A., 2000, *Path dependence, its critics and the quest for 'historical economics'*, [w:] P. Garrouste, S. Ioannides (red.), *Evolution and path dependence in economic ideas: past and present*, Edward Elgar Publishing, Cheltenham.
- Grochowski M., 2011, *Functional linkages as a stimulating factor in metropolis development*, [w:] T. Komornicki, P. Siłka (red.), *Functional linkages between Polish metropolises*, Polish Academy of Sciences, Committee for Spatial Economy and Regional Planning, 20–34.
- Gwosdz K., Micek G., Zborowski A., Domański B., Działek J., Chaberko T., Ciechowski M., Dej M., Gałka J., Górecki J., Grad N., Kocaj A., Kretowicz P., 2010, *Potencjał i funkcje gospodarcze miast*, [w:] *Małopolskie miasta – funkcje, potencjał i trendy rozwojowe*, Małopolskie Obserwatorium Rozwoju, Kraków, 4–39.
- Hall P.G., 1997, *Modelling the post-industrial city*, *Futures*, 29(4–5), 311–322.

- Henning M., Stam E., Wenting R., 2013, *Path Dependence Research in Regional Economic Development: Cacophony or Knowledge Accumulation?*, *Regional Studies*, 47(8), 1348–1362.
- Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej inwestycji w Polsce. Wnioski z analiz*, 2009, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa.
- Ietri D., Rota F., 2007, *Beyond path dependence and path creation. The case of Piedmont*, [w:] P. Jakubowska, A. Kukliński, P. Żuber (red.), *The Europe of European Regions*, Ministry of Regional Development, Warsaw, 202–214.
- Krzysztofik R., 2003, *Pojęcie genotypu funkcjonalnego w badaniach nad układami lokalizacyjnymi miast. Przegląd badań i próba modelu*, *Czasopismo Geograficzne*, 74(4), 325–344.
- Krzysztofik R., 2012, *Umiejscowienie obszaru Polski od XIII do XXI wieku. Interpretacja geograficzno-historyczna*, Śląsk, Katowice.
- Kukliński A., 2008, *The development of the Regio Futures Programme. Five Trajectories*, Warszawa.
- Martin R., Sunley P., 2006, *Path dependence and regional economic evolution*, *Journal of Economic Geography*, 6(4), 395–437.
- Martin R., 2010, *Rethinking regional path dependence: beyond lock-in to evolution*, *Economic Geography*, 86(1), 1–27.
- Phelps N.A., Ozawa T., 2003, *Contrasts in agglomeration: proto-industrial, industrial and post-industrial forms compared*, *Progress in Human Geography*, 27(5), 583–604.
- Scott A.J., 1982, *Locational patterns and dynamics of industrial activity in the modern metropolis*, *Urban Studies*, 19, 111–142.
- Sydow J., Lerch F., Staber U., 2010, *Planning for path dependence? The case of a network in the Berlin-Brandenburg optics cluster*, *Economic Geography*, 86(2), 173–195.

c) Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Mój dorobek naukowo-badawczy związany jest przede wszystkim z geografiami ekonomiczną oraz (w mniejszym stopniu) społeczną. W ramach kariery akademickiej staram się wykorzystać wiedzę i doświadczenia zdobyte w wyniku współpracy z praktykami, przede wszystkim samorządami terytorialnymi i sektorem prywatnym (ten aspekt przedstawiam w załączniku nr 6). Jakkolwiek moje zainteresowania ewoluowały w ramach dyscypliny, to zawierają w sobie kilka elementów wiodących. Jest to problematyka przemian miast i okręgów przemysłowych, rozwój ekonomiczny miast i regionów, długookresowe przemiany układów przestrzennych widziane z perspektywy geografii historycznej i ekonomii ewolucyjnej oraz problematyka związana z inwestycjami zewnętrznymi, przede wszystkim zagranicznymi.

Zdecydowana większość mojego dorobku naukowego związana jest z uczestnictwem w krajowych i międzynarodowych zespołach badawczych. Uważam, że na obecnym poziomie rozwoju geografii ekonomicznej jest to główna droga osobistego rozwoju naukowego,

prowadząca w najefektywniejszy sposób do nowych osiągnięć naukowych. Uczestniczyłem w 10 międzynarodowych i krajowych projektach badawczych a ponadto w zespołach eksperckich (ponad 20 ekspertyz zespołowych), najczęściej w charakterze głównego wykonawcy, a ponadto kierownika i koordynatora merytorycznego. Obecnie jestem członkiem dwóch europejskich sieci badawczych, aktywnie współpracuję z naukowcami w kraju i za granicą. Brałem czynny udział (referat) w ponad 35 konferencjach i seminariach o zasięgu międzynarodowym i krajowym (szczegółowo omawiam ten aspekt mojej działalności w załączniku nr 5 do wniosku).

W latach 1999–2014 opublikowałem jako autor bądź współautor ponad 60 recenzowanych prac naukowych, w tym trzy artykuły w periodykach znajdujących się na liście Journal Citation Reports, 7 artykułów w wiodących pismach krajowych oraz rozdziały w zagranicznych i polskich pracach zbiorowych. Ponadto wydane zostały 3 monografie, które współredagowałem. Program Publish or Perish (wg stanu z dnia 9 lutego 2014 r.) wykazuje blisko 220 cytacji moich prac (bez autocytacji), a obliczony dlań indeks Hirscha wynosi 8 (szczegółowe wskaźniki dokonań naukowych zawarłem w załączniku nr 8 do wniosku).

Jako moje główne osiągnięcie pierwszych lat kariery naukowej uważam publikacje, które ukazały się w wyniku moich badań i namysłu nad kształtowaniem się pozycji miast w konurbacji przemysłowej. Opublikowana w 2004 r. monografia pt. „Ewolucja rangi miejscowości w konurbacji przemysłowej. Przypadek Górnego Śląska 1830–2000” (oparta w większości na obronionej w 2003 r. rozprawie doktorskiej) po raz pierwszy ukazywała faktyczną rolę sektora usługowego w różnicowaniu się części składowych wielkiego okręgu przemysłowego [26]². W pracy zaproponowano nowe podejścia i metody analizy w badaniu długookresowego rozwoju konurbacji opierające się na koncepcjach rodzącego się w geografii ekonomicznej podejścia ewolucyjnego. W tym samym roku opublikowałem w „Przeglądzie Geograficznym” [15] pierwszą w Polsce obszerną pracę przeglądową dotyczącą zastosowania koncepcji zależności od ścieżki w geografii ekonomicznej. Intelktualna debata w Zakładzie Rozwoju Regionalnego nad zastosowaniami podejścia ewolucyjnego i relacyjnego pozwoliła m.in. na nową interpretację długoterminowego rozwoju województwa małopolskiego, którą przedstawiono w pracy „The transformation of Małopolska: experiences and prospects for the twenty-first century” [47].

Szczególną pozycję w moim dorobku zajmują prace dotyczące problematyki specjalnych stref ekonomicznych (SSE) oraz efektów mnożnikowych [12, 21, 37, 38, 39, 40,

² Liczby w nawiasach kwadratowych odnoszą się do numerów publikacji zawartych w załączniku nr 4 do wniosku.

41, 42, 43]. Są one głównie pokłosiem zrealizowanego w 2005 r. przez zespół Zakładu Rozwoju Regionalnego IGiGP UJ projektu „Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej”. Badania te (byłem współautorem koncepcji, narzędzi badawczych, współredaktorem publikacji końcowej z badań i współautorem siedmiu z dwunastu rozdziałów monografii) miały charakter wszechstronnej i dogłębnej oceny oddziaływania SSE na otoczenie na przykładzie SSE Europark Mielec. Badania te były pierwszym w Polsce przedsięwzięciem naukowym na tak dużą skalę, w których dokonano szczegółowej analizy różnych istotnych zjawisk i procesów ekonomicznych (m.in. rynku pracy, powiązań i relacji inwestorów z SSE z lokalnymi firmami, wpływów SSE na budżety samorządów, wielkości efektów mnożnikowych, kosztów funkcjonowania SSE), postaw społecznych, efektów środowiskowych i przestrzennych dotyczących funkcjonowania SSE w Polsce. Badania te pozwoliły na uchwycenie różnorodnych czynników wpływających na efekty funkcjonowania SSE, a także stanowiły solidną podstawę empiryczną do weryfikacji koncepcji teoretycznych dotyczących oddziaływania inwestycji zewnętrznych na otoczenie lokalne i regionalne. Szersza refleksja dotycząca modelu ewolucji programu SSE w Polsce została opublikowana w „Environment and Planning C: Government and Policy” [12]. W pracy tej pokazano mechanizmy, wskutek których to narzędzie polityki regionalnej w Polsce przekształciło się w standardowe wsparcie dla przedsiębiorstw, mało zależne od miejsca prowadzenia działalności.

Jednym z najważniejszych osiągnięć projektu „Dziesięć lat doświadczeń pierwszej polskiej specjalnej strefy ekonomicznej” był wkład metodyczny i empiryczny w badania efektów mnożnikowych. Opracowana przez zespół: B. Domański, K. Wiedermann i K. Gwosdz metoda szacowania dochodowych i zaopatrzeniowych efektów mnożnikowych pozwoliła na uchwycenie skali poszczególnych typów efektów mnożnikowych, a także stopnia ich terytorialnego domknięcia [21, 40]. Metoda ta została z powodzeniem zastosowana w innych projektach badawczych i ewaluacyjnych, m.in. do określenia siły oddziaływania inwestycji w kulturę i turystykę w województwie śląskim [31] oraz największej w woj. małopolskim strefy inwestycyjnej w Niepołomicach [57].

Uczestnictwo w licznych projektach badawczych zarówno o charakterze *stricte* naukowym, jak i wykonywanych na rzecz administracji samorządowej i rządowej pozwoliło mi na uzyskanie dużej wiedzy dotyczącej wielu branż przemysłowych i usługowych, zwłaszcza w kontekście działalności firm z kapitałem zagranicznym. Jestem współautorem 11 prac dotyczącej tej problematyki [2, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 45, 48, 60, 61], z których za najważniejszą uważam publikację „Social Consequences of Delocalization in Labour-

Intensive Industries: The Experience of Old and New Members of the EU” [45] będącej wynikiem realizowanego w ramach 6 programu ramowego UE międzynarodowego projektu „Moving Frontier: The Changing Geography of Labour-Intensive Industries”. Praca ta wnosi nowe interpretacje dotyczące poglądów na społeczne skutki procesu delokalizacji działalności gospodarczej ze „starych” do „nowych” krajów Unii Europejskiej, wskazując m.in. na pośredniczącą rolę cech miejsca (regionu), rolę środowiska instytucjonalnego oraz duże znaczenie rzadko zauważanego samowzmacniającego się mechanizmu niedoboru pracowników (*labour shortage*) i utraty kompetencji w tradycyjnych gałęziach przemysłowych.

Znaczącą pozycję w moim dorobku zajmują prace z zakresu geografii usług [4, 7, 18, 36, 56]. Najważniejsze z nich związane są z uwarunkowaniami rozwoju usług dla biznesu oraz analizą czynników i strategii lokalizacyjnych zagranicznych sieci handlowych w Polsce. Prawidłowości przestrzennego zróżnicowania sieci hipermarketów oraz dynamikę ich ekspansji przedstawiono m.in. w pracy „Geografia hipermarketów w Polsce: strategie lokalizacyjne firm i ich skutki przestrzenne” [18] przy wykorzystaniu koncepcji dyfuzji innowacji i czynnej adaptacji.

W ostatnich latach ważne miejsce w moim dorobku badawczym zajmują prace związane z uwarunkowaniami rozwoju przemysłu samochodowego w Europie Środkowej i w Polsce [13, 16, 20, 22, 25, 46, 62, 64]. Do głównych osiągnięć należą w tym względzie prace opublikowane w „Growth and Change” [13] i rozdział w monografii „Globalising Worlds and New Economic Configurations: Geographical Perspectives” [46]. Oprócz wkładu empirycznego, prace te wnoszą wkład koncepcyjny w ewolucyjną teorię firm i koncepcję zlokalizowanych zdolności (*localised capabilities*). Dynamikę rozwoju skupień przestrzennych przemysłu samochodowego w Polsce, w oparciu o unikalną własną bazę danych, zawarto w pracy „Spatial agglomerations in the Polish automotive industry” [20]. Od 2010 r. jestem członkiem międzynarodowej sieci badawczej przemysłu samochodowego GERPISA z siedzibą w Paryżu oraz współautorem pięciu referatów wygłoszonych na konferencjach badawczych o zasięgu światowym organizowanych przez tę organizację.

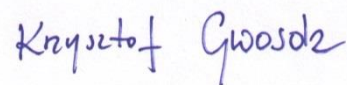
Staram się, aby moja działalność naukowa posiadała wymiar praktyczny, a moja wiedza akademicka służyła interesariuszom publicznym. Doświadczenia zdobyte na uczelni oraz dążenie do zachowania wysokich standardów akademickich w opracowaniach o charakterze ekspertyz umożliwiło mi m.in. wniesienie wkładu metodycznego i merytorycznego do dziedziny ewaluacji projektów dofinansowanych z funduszy unijnych, szczególnie w zakresie

oddziaływania tych funduszy na lokalny i regionalny rozwój społeczno-gospodarczy [31, 32, 54, 55, 58].

Poza geografią ekonomiczną istotną rolę w moich zainteresowaniach badawczych odgrywają zagadnienia związane z tożsamością i stereotypami przestrzennymi [1, 3, 8, 14]. Najważniejszą pracą w tym zakresie jest opublikowana w 2010 r. w „Journal of Historical Geography” praca „The changing identity of the central European city: the case of Katowice” [14]. Głównym osiągnięciem tej pracy jest pokazanie mechanizmu kształtowania się specyficznego typu tożsamości miasta środkowoeuropejskiego będącego wynikiem oddziaływania procesów geopolitycznych i specyfiki funkcjonalnej miasta. Problematyka tożsamości miasta środkowoeuropejskiego jest przedmiotem europejskiego projektu badawczego pt. Global Change and Postsocialist Urban Identities, w którego pracach uczestniczę.

Za dotychczasową działalność naukowo-badawczą otrzymałem kilka prestiżowych nagród, w tym m.in.: stypendium START dla młodych naukowców przyznane przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej, stypendium tygodnika „Polityka” dla młodych naukowców, stypendium z Funduszu im. Adama Krzyżanowskiego dla wyróżniających się pracowników naukowych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Nagrodę im. Wincentego Pola przyznaną przez Radę Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Warszawa, 10.02.2014

Handwritten signature in blue ink, reading "Krzysztof Gwasdz".